

Katherine Wheeler

Victorian Perceptions of Renaissance Architecture

Ashgate 2014, 206 sider.

Victoriatidens England, ekspansion og industrialisering, det er den historiske lomme, som Wheelers bog dykker ned i, og som danner den ydre ramme omkring en særdeles oplysende historie om, hvilken rolle renæssancens arkitektur kom til at spille i professionaliseringen af arkitektfaget fra midten af 1800-tallet

og frem til 1914. I dette tidsrum ændrede holdningerne til renæssancens arkitektur sig, i takt med at det blev diskuteret, hvordan man uddannede arkitekter, og i hvilken stil det var passende at opføre bygninger i lyset af den industrielle revolutions nye materialer og teknologier.

Wheelers overordnede afsæt er iagttagelsen af en markant holdningsændring i opfattelsen af den italienske renæssance-arkitektur i Victoriatiden. Renæssancen blev i midten af 1800-tallet betragtet som en kopi-arkitektur, en degenereret og tom efterligning af græsk og romersk antik. Da århundredet gik på held, blev der imidlertid på blot én måned udbudt intet mindre end 90 forelæsninger om renæssancen på universitetet i Oxford. I et klartprog styrer Wheeler sikkert gennem et rigt kildemateriale og afdækker de vekslende holdninger til renæssancens arkitektur. Det er på den ene side en renæssance-receptions-historie gennem et halvt århundrede og på den anden side en arkitektfagets historie. Og det er dér, hvor de to spor krydser hinanden, at Wheelers fortælling finder sted.

Bogen er bygget op omkring fem analyserende kapitler, der hver især omhandler en eller flere tekster skrevet af kritikere og arkitekter. Startstedet er John Ruskins fordømmelse af renæssancen i *The Stones of Venice* fra 1851. Herfra går det videre over Walter Paters og John Addington Symonds gradvise accept af renæssancen i bøgerne *Studies in the History of the Renaissance* (1873)

og *Renaissance in Italy* (vol. 1, 1875). Næste stop er arkitekten William J. Andersons *The Architecture of the Renaissance in Italy* (1896), der er den første narrative historie om epoken skrevet som en lærebog for unge arkitekter. Anderson anskuer ikke renæssancen som en ren efterlignings-arkitektur, men derimod som en ny original bygningskunst, der videreudviklede gotikken gennem genopdagelsen af klassiske former. Reginald Blomfields *A History of Renaissance Architecture in England* (1897) og J. Alfred Gotchs *Early Renaissance Architecture in England* (1901) følger og præsenterer en rehabilitering af renæssancen i England som en national stil. Sluttelig undersøger Wheeler Geoffrey Scotts *The Architecture of Humanism* (1914), der både er et opgør med Ruskins fordømmelse af renæssancen og en ny måde at skrive arkitekturhistorie på, idet Scott i stedet for at fokusere på arkitektoniske detaljer vender sig mod abstrakte principper baseret på sin samtids empatiteorier. "Humanisme" hos Scott drejes til at være uløseligt bundet til en psykologisk og æstetisk oplevelse af arkitektur. Og så synes vejen at være banet for idéen om en moderne klassicisme baseret på abstrakte principper og renæssancens idealer. Wheeler binder de fem kapitler op omkring fire temaer: periodisering, historisk autoritet, sprog og etnografi, der passende nok bliver vægtet forskelligt afhængigt af den enkelte hovedteksts overordnede ærinde.

Wheelers bog skitserer dermed en kronologisk udviklingshistorie, der skaber overblik, men også indsigt. Det er det sidstnævnte, der er det væsentlige. For det er via nedslag i de enkelte bøger og optrevlingen af diskursen omkring dem, at man som læser får fortalt parallelle historier: Om den gotiske revivals vigen for en neo-renæssance, om stilhistoriens ideologiske lag, om skiftet fra vægtningen af det kollektive håndværkerlav, som man kendte det fra middelalderen, til en renæssance-model baseret på den individuelle genikunstner, der stod for konceptudviklingen, og som havde håndværkere under sig, som fjernede sig fra byggepladsen og i højere grad var del af en intellektuel elite. Det var en sådan model, arkitekter i victoriansk tid gradvist stræbte mod og spejlede sig i.

I en tid, hvor arkitektuddannelsen formede sig som en art mesterlære, der ikke blev kvalitetskontrolleret af nogen overordnet instans, pågik der forskellige tiltag, der skulle hjælpe til med at få skabt et grundlag for, hvordan en professional status kunne etableres. Det er bl.a. i den forbindelse, at arkitekturtidsskrifter som *The Architectural Magazine* (1834) og *The Builder* (1855) fremkommer som vigtige talerør for arkitekten, og at organisationer som The Royal Institute of British Architects (RIBA) og The Architectural Association (AA) opstår og bliver helt centrale for indstiftelsen af eksaminer og udviklingen af arkitekturfaget ved universiteterne. Brugen af historiske stilarter i arkitekturen i midten af 1800-tallet krævede, at historiske monumenter blev studeret in situ eller fra afstøbninger af diverse arkitekturornamenter. De nye arkitekturskoler og RIBA's eksaminer betonedede fortiden som fundament for samtidens arkitektur. *Victorian Perceptions of Renaissance Architecture* handler derfor i høj grad også om værdier og værdiskift inden for arkitektuddannelsen.

I en bog, der beskæftiger sig med en periode, hvor interessen for renæssancen kulminerer, er det en smule underfundigt, at Jacob Burckhardts store kulturhistorie *Die Kultur der Renaissance in Italien* (1860) ikke fylder mere end at blive nævnt en passant et par gange i bogen. Nu har det jo sikkert, og forståeligt nok, at gøre med forfatterens engelske ramme, og måske også med den omstændighed, at Burckhardts værk ikke var nogen bestseller, da den udkom i 1860. Ikke desto mindre fik den en enorm indflydelse på, hvordan man tænker renæssance som helhed, og for den individualitetsidé, som siges at være det modernes, og som også er et gennemgående tema hos Wheeler, især i bogens fjerde kapitel om renæssancen som en engelsk stil. Netop i den sammenhæng kunne det have været interessant at drage en parallel til den individualitetstanke, som Burckhardt skriver frem af renæssancens mørke side, af de politiske tyrannier i Norditalien. Det kunne måske sætte englændernes individualitetsbegreb i et, om ikke andet, så perspektiverende lys. I særdeleshed i forhold til det tema om nationalisme, der præger Wheelers fjerde kapitel.

Selvom renæssancen som stil og ideologi er katalysator i forfatterens undersøgelse, så synes den ikke at være det primære emne. Det er snarere at vise, hvordan arkitektfaget er tæt bundet sammen med og under indflydelse af, hvad der skrives om arkitekturen og omvendt. Den historie, bogen grundigt udfolder, er således den, der fortælles i datidens kildemateriale, i arkitekturtidsskrifter, bøger, anmeldelser, studie- og eksamensordninger. Dette kildemateriale beskrives og relateres, og det tangerer jo diskursanalyse, også selvom forfatteren ikke selv bruger det ord. Derved får det emne, der måske ved første øjekast syntes noget nicheagtigt, ikke blot en kulturel bredde, men også en aktualitet, der gør bogen til yderst vedkommende læsning for alle med hang til udfoldet arkitekturhistorie og historiografi.

RIKKE LYNGSØ CHRISTENSEN

Timothy Brittain-Catlin

Bleak Houses. Disappointment and Failure in Architecture

MIT Press 2014, 192 sider.

I 2015 vandt the Walkie Talkie, et nyopført højhusknopskud på det postolympiske Londons skyline, the Carbuncle Cup i onlinetidsskriftet *Building Design*. Kåringen som Storbritanniens hadebygning fik *The Guardian* til at foreslå en nedrivning af Vinolys skyskraber. Samtidig verserede debatten om, hvorvidt Smithson-parrets brutalistiske boligbebyggelse Robin Hood Gardens sammesteds er en nedrivningsmoden øjebæ eller et bevaringsværdigt efterkrigstidsikon. Diskussionen spredtes til Overhuset og det